

УДК 378.046-021.68-051:821

Чумак Л. В.

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті висвітлено акмеологічний підхід до розвитку професійної майстерності вчителя в системі післядипломної освіти в якості об'єктивної потреби освітньої практики у професіоналі. Визначено сутність поняття «акмеологія», предмет, об'єкт та історичний аспект досить молодого інтеграційного напрямку в науці, який є частиною цілісної науки про людину. Розглянуто трактування дефініцій «акмеологічний розвиток професіонала», «акмеологія освіти», «акмеологічний підхід до освіти», «професіоналізм учителя». Особисте бачення автора перспективи розвитку професійної майстерності вчителя в системі післядипломної освіти на основі акмеологічного підходу дозволяє кумулювати ефекти особистісного й професійного зростання фахівця, розвивати творчий потенціал професіонала, продовжувати період творчої діяльності педагога і його життєвого успіху.*

***Ключові слова:** акмеологія, акмеологічний розвиток професіонала, акмеологія освіти, акмеологічний підхід до освіти, професіоналізм учителя, розвиток професійної майстерності вчителя в системі післядипломної освіти на основі акмеологічного підходу.*

Чумак Л. В.

АКМЕОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К РАЗВИТИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА УЧИТЕЛЯ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

***Аннотация.** В статье освещен акмеологический подход к развитию профессионального мастерства учителя в системе последипломного образования в качестве объективной потребности образовательной практики в профессионале. Определена сущность понятия «акмеология», предмет, объект и исторический аспект достаточно молодого интеграционного направления в науке, который является частью целостной науки о человеке. Рассмотрены интерпретации дефиниций «акмеологическое развитие профессионала», «акмеология образования», «акмеологический подход к образованию», «профессионализм учителя». Личное видение автора перспективы развития профессионального мастерства учителя в системе последипломного образования на основе акмеологического подхода позволяет кумулировать эффекты личностного и профессионального роста специалиста, развивать*

творческий потенциал профессионала, продлевать период творческой деятельности педагога и его жизненного успеха.

Ключевые слова: *акмеология, акмеологическое развитие профессионала, акмеология образования, акмеологический подход к образованию, профессионализм учителя, развитие профессионального мастерства учителя в системе последипломного образования на основе акмеологического подхода.*

Chumak L. V.

ACMEOLOGICAL APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS OF A TEACHER IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION

Summary. *Acmeological approach to the development of professional skills of a teacher in the system of postgraduate education was outlined in the article as a quality of objective need of educational practice. Some problems of contemporary native school were examined. The essence of notion «acmeology», subject, object and historical aspect of integration direction in science which is part of integral science about man were defined. The interpretation of definitions «acmeological development of a professional», «acmeology of education», «acmeological approach to education» and individual point of view of the author concerning the perspective of realization of development of professional skills of a teacher in the system of postgraduate education on the base of acmeological approach was given. Guided by Maximova V., acmeological approach in acmeological model of pedagogue was examined, the components of it are: professional maturity, individual maturity, spiritual maturity, acmeological position of a teacher and their explanation was given, the notion of «professionalism of teacher» was defined in the system of definitions mentioned above. The growth of professional skills of a teacher in the system of postgraduate education on the basis of acmeological approach will favor definition of cognitive motives of a specialist by systematized ones, transfer from constant cognition to its internal need, creative re-understanding of reality – in a quality of a leading one, that permits to accumulate effects of individual and professional growth of specialist, to develop creative potential of a specialist, to continue the period of creative activity of a pedagogue and his (her) life's success.*

Key words: *acmeological, acmeological development of a professional, acmeology of science, acmeological approach to education, professionalism of a teacher, development of professional skills of a teacher in the system of postgraduate education on the basis of acmeological approach.*

Постановка проблеми. Попереднє обмеження системи освіти тільки передачею готових наукових знань і культурних цінностей на початку третього тисячоліття загострює проблеми якості сучасної школи та актуалізує питання зростання професійної майстерності вчителя як фахівця, здатного формувати особистість школяра, що не тільки орієнтується в складному соціокультурному просторі, а й перетворює загальнолюдські цінності у свої власні.

Характерною ознакою сучасної вітчизняної школи стала її знеособленість. Сформована система освіти не блокує, а «зберігає багато в чому безособовий характер, тиражує широко поширені в шкільній практиці авторитарність, інструментально-нормативну рецептурність, стереотипність» [1, с. 4].

Через пріоритетність дидактоцентризму і в традиційній моделі освіти, і в змісті шкільних програм та підручників укорінився підхід до учня як «об'єкту» навчання і виховання. Однак, В. Беспалько зауважує, що сучасні школярі «засвоюють 30–40% інформації на учнівському (репродуктивному) рівні, не підіймаючись у своїй масі до творчого рівня засвоєння» [2, с. 88].

В одноманітній школі мало яскравих вражень. Педагогам бажано сприяти розвитку в дітей творчості, а сучасний учитель у більшості

випадків не тільки не надає такої можливості, а й змушений гальмувати її, зводючи до заучування та відтворення необхідних великих обсягів навчального матеріалу. Неповторна індивідуальність дитини виявляється поза увагою педагогіки.

Вчитель і учні опинилися в аналогічній ситуації. З точки зору Є. Захарченко, «педагог як творча особистість, що претендує на індивідуальний прояв своєї неповторної суті, перебуває за межами уваги науки, перетворившись на об'єкт нормативно-адміністративного тиску» [3, с. 69].

Драматичні негативні наслідки такого руйнівного процесу проявляються у деформації педагогічної свідомості, відсутності серйозної професійної підготовки, ерудиції, занепаду ідеалів професії, рівня розвиненості професійних якостей і моральної надійності багатьох вчителів.

В означеній ситуації актуалізуються «питання не тільки про нову структуру та зміст освіти, а й про її нову методологію і стратегію, яка забезпечувала б рух від репродуктивно-інформаційного та предметно-диференційованого до інтегрованих знань» [4, с. 4].

Отже, одним із прогресивних та перспективних шляхів вирішення вказаної проблеми, з нашої точки зору, є акмеологічний підхід до розвитку професійної майстерності вчителя.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Показники особистісно-професійного розвитку в акмеологічній теорії досліджували Б. Ананьев, А. Бодальов, Ю. Гагін, В. Максимова, А. Реан та ін. Умови зростання професіоналізму представлено у працях О. Анісімова, А. Деркача, В. Зазкіна, Н. Кузьміної, І. Соловйова та ін.

Метою статті є висвітлення акмеологічного підходу до розвитку професійної майстерності вчителя в системі післядипломної освіти як об'єктивної потреби освітньої практики у творчому професіоналі.

Виклад основного матеріалу. В Українському педагогічному енциклопедичному словнику наголошується, що «акмеологія (від др.-грець. ακμή, акме – вершина, др.-грець. λόγος, logos – вчення) – наука, яка вивчає феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на ступені її професійної зрілості. Об'єкт акмеології – професіоналізм педагогічної, інженерної, медичної, військової, спортивної та іншої діяльності людей. Предмет акмеології – об'єктивні (якість одержаного виховання і освіти) і суб'єктивні (талант, здібності людини) фактори, які сприятимуть досягненню вершин професіоналізму, а також закономірності в організації навчання спеціалістів. Акмеологія досліджує проблеми суперечностей між зростаючим об'ємом інформації, з одного боку, і часом, необхідним для оволодіння нею, – з другого. Акмеологія виявляє спільні і різні риси, які проявляються у людей у процесі їхньої діяльності, а також досліджує фактори, які визначають якісні і кількісні характеристики «акме». Одним з найважливіших завдань акмеології є опрацювання методологічного інструментарія, який допомагає організувати умови для оптимального досягнення людьми ступенів професіоналізму у всіх сферах людської діяльності, для прояву ними своїх соціально значущих і творчих якостей» [5, с. 23].

З точки зору В. Максимової, «акмеологія (від давньогрецького акме – квітуча сила, вершина) є наукою про вершини, про вищі досягнення в життєдіяльності та розвитку людини, тобто наукою про якість людини і якість життя. Людина в акмеології розглядається як суб'єкт життєдіяльності, здатний до саморозвитку і творчості, до самоорганізації свого життя і професійної діяльності. Спираючись на психологію розвитку людини у навчальній та професійній діяльності, акмеологія звернена до Homo Sapiens – людини розумної в повному розумінні цього слова, яка рефлексує свої цілі та способи дій, вміє передбачати їх результати, має особисту «Я-концепцію», відповідальна за своє життя і її якість» [6, с. 3].

Акмеологія є досить молодим інтеграційним напрямом в науці. У короткій історії її форму-

вання наголошується, що термін «акмеологія» як науки «про розвиток зрілих людей» запропонував російський психолог, член-кореспондент АПН РСФСР, доктор психологічних наук, професор М. Рибников у 1928 р. Місце акмеології в системі наук про людину було визначено у середині ХХ ст. радянським психологом Б. Ананьевим. Першу кафедру акмеології і психології професійної діяльності було створено під керівництвом А. Деркача і О. Бодальова у 90-х р. ХХ ст. у Російській академії державної служби при Президентові Російської Федерації. В 1992 р. з ініціативи докторів психологічних наук Н. Кузьміної, А. Деркача і А. Зімічева в Санкт-Петербурзі створена і зареєстрована науково-громадська організація «Академія акмеологічних наук»; у 1995 р. – засновано перший вищий навчальний заклад акмеологічного профілю – Санкт-Петербурзька акмеологічна академія (з ініціативи доктора психологічних наук А. Зімічева), нині – Санкт-Петербурзький інститут психології і акмеології [7].

У рамках акмеологічної науки виділені напрями, котрі не замикаються на окремих професіях, а розробляють загальні принципи організації професійної діяльності та її вдосконалення. Базові положення акмеології – науки про умови і фактори, що забезпечують вищий рівень досягнень у певній області діяльності, визначають професіоналізм вищим шаблоном у розвитку людини як суб'єкта пізнання, праці, спілкування. Основним критерієм рівня професіоналізму, на думку спеціалістів з акмеології, є ступінь відповідності знань, умінь, навичок і психічних властивостей фахівця сучасним досягненням науки і практики в цій галузі. В акмеології вже сформувалися певні закони, а саме: «закон особистісно-професійного розвитку і множення особистісного потенціалу (констатує взаємозв'язок між процесами становлення професіоналізму і формуванням особистісної цілісності) та закон самовираження особистості в професії (описує стійкі зв'язки і процеси професійного самовизначення, самоствердження, самореалізації, професійного образу «Я» і особистісно-професійного зростання в контексті самовираження особистості в професії)» [8, с. 221]. Отже, акмеологія є наукою про вершини життєдіяльності людини.

У більш широкому розумінні акмеологія є новою міждисциплінарною галуззю наукового знання, сутність якої Н. Кузьміна розкриває наступним чином. «Методологія пізнання життєдіяльності соціального суб'єкта, що склалася в рамках традиційної парадигми, як свідчить практика, не забезпечує якісно нових резервів можливостей. Більш того, в новій ситуації не всі стереотипи пізнання відповідають соціальним ви-

могам. Як наслідок такого підходу кожна наука окремо отримує і оперує частковим знанням про феноменології соціального суб'єкта. Відповідні їм навчальні дисципліни теж почасти доносять ці парціальні знання до практиків. Не отримавши спочатку цілісного конструктивного оформлення, пропоновані фрагментарні знання про суб'єкта праці і життя на практиці не рідко і, можна стверджувати, значною мірою виявляються не затребуваними. Все це призвело до необхідності пошуку принципово нового підходу, що забезпечує синтез багатьох відомостей, отримання цілісної картини соціального суб'єкта і при цьому врахування його включеність у всі реальні зв'язки і відносини. Саме такий підхід і запропонувала акмеологія. Використання в акмеологічному пізнанні філософських теоретико-методологічних положень дозволяє вибрати загальний напрям у виробленні цілісного інтегративного підходу. Використовуючи можливості філософії, не претендуючи і не оспорюючи її функції, акмеологія першою прийняла на себе роль того «інтегратора», який взяв на себе відповідальність вивчати, розвивати і оптимально сприяти цілісному самовираженню соціального суб'єкта» [9, с. 11].

Як вважають С. Барбіна і К. Щедросева, «акмеологія як галузь людинознавства виникла на стику гуманітарних, суспільних, природничих наук і має вивчати взаємозв'язки вікової та професійної соціалізації в їх індивідуальному й типологічному виявах» [10, с. 30].

«Згідно з паспортом спеціальності ВАК, ця наука відноситься одночасно до педагогічної та психологічної галузей наук» [7].

Отже, акмеологія, спираючись на концептуальні положення гуманістичної філософії, антропології, соціології психології та ін., є частиною цілісної науки про людину.

Вищим рівнем цілісного розвитку людини Б. Ананьєв уважав індивідуальність [11].

Зіставляючи трактування акмеологічного розвитку професіонала, І. Соловійов відзначає їх різноваріантність, а саме: «їх діапазон від зведення поняття до здатності генерувати нові ідеї та вміння втілювати нове в життя до розуміння його як складного інтегративного феномена, що включає різноманіття характеристик, аж до самореалізації» [12, с. 4].

Отже, основна галузь досліджень акмеології пов'язана з вивченням професіоналізму як вищого ступеня розвитку, саморозвитку і самоорганізації людини, що актуалізують її потребу в нових досягненнях, прагнення до успіху і досконалості, розуміння сенсу життя та активну життєву позицію, позитивне мислення й віру в свої можливості.

Протягом останнього десятиліття акмеологія освіти не тільки набирає темпи прогресуючого розвитку, а й, ґрунтуючись на психології розвитку людини у навчальній та професійній діяльності, у значній мірі сприяє рішення проблем підвищення рівня якості освітніх систем і методології розвитку освіти, теоретичних та прикладних завдань зростання професійної майстерності педагогів.

Розглядаючи дефініцію «підхід» методологічною орієнтацією «вчителя або керівника установи, який спонукає до використання певної характерної сукупності взаємопов'язаних ідей, понять і способів педагогічної діяльності», К. Селевко зазначає, що «у науковій літературі поняття «підхід» розуміється як комплексний педагогічний засіб, котрий включає три основні компоненти: 1) основні поняття, використовувані в процесі вивчення, управління та перетворення виховної практики, котрі виступають в якості головного інструмента мислєдіяльності; 2) принципи як вихідні положення або головні правила здійснення педагогічної діяльності, що роблять істотний вплив на відбір змісту, форм і способів організації виховного процесу, на побудову стилю спілкування і відносин з учнями, батьками та колегами, на вибір критеріїв оцінки результатів виховної діяльності; 3) методи та прийоми побудови освітнього процесу, які найбільшою мірою відповідають орієнтації, що обирається» [13, с. 27].

З точки зору М. Вострової, «акмеологічним підходом до освіти можна назвати новий теоретико-методологічний напрям, який полягає в розробці моделей і проектів розвитку людини до рівня його вищих досягнень, вдосконалення його як індивіда, особистості, суб'єкта життєдіяльності й індивідуальності» [14, с. 4]. «Акмеологічний підхід як новий теоретико-методологічний напрям у науці повинен сприяти вирішенню проблеми сходження людини до вершини своєї досконалості і стати інструментом для збереження духовно-моральної основи суспільного життя» [14, с. 16].

Як вважає А. Деркач, «сутність акмеологічного підходу полягає у здійсненні комплексного дослідження і відновлення цілісності суб'єкта, котрий проходить ступінь зрілості, коли його індивідуальні, особистісні та суб'єктно-діяльні характеристики вивчаються в єдності, у всіх взаємозв'язках і опосередкуваннях для того, щоб сприяти досягненню ним вищих рівнів, на які може піднятися кожен» [15, с. 24].

Отже, з нашої точки зору, можна визначити, що актуалізація питання зростання професійної майстерності вчителя нерозривно пов'язана з проблемою випереджаючого розвитку фахівця як інтегрального результату процесів навчання і

розвитку, що поглиблює інтелект педагога як фактор його соціальної зрілості й прогресивного розвитку суспільства в цілому.

Акмеологічний підхід до розвитку професійної майстерності вчителя в системі післядипломної освіти дозволяє розглядати означений процес як більш високий рівень фахового зростання спеціаліста та продуктивності його професійної діяльності в якості вміння реалізувати системно-моделюючий цілісний розвиток школяра, який вимагає високої майстерності вчителя, його здатності конструювати багаторівневі стратегії педагогічної діяльності, підпорядковувати цілі й завдання та одночасно і взаємопов'язано вирішувати їх на кожному етапі загальної програми навчання із застосуванням нових наукомістких технологій освіти.

Ми поділяємо думку В. Максимової, яка, відображаючи акмеологічний підхід в акмеологічній моделі педагога, наголошує її складовими професійну зрілість, особистісну зрілість, духовну зрілість та акмеологічну позицію вчителя. Розглядаючи професійну зрілість як «готовність педагога до інноваційної професійно-педагогічної діяльності», вона вважає, що до складу її входять «професійна компетентність як система знань педагога; педагогічна майстерність як здатність до творчого нестандартного рішення професійних завдань; педагогічна спрямованість професійної діяльності як система домінуючих мотивів роботи в школі, стійка мотивація педагогічної діяльності» [6, с. 11]. На її думку педагога, «з накопиченням досвіду педагогічної діяльності рівень професійної зрілості педагога зростає або падає. На високому рівні розвитку педагога як суб'єкта професійної діяльності мотивація педагогічної праці носить стабільно гуманістичний характер (любов до дітей, прагнення їм допомогти, їх зрозуміти, підтримати)» [6, с. 11].

У процесі особистісного професійного зростання фахівця, його самовдосконалення «відбувається цілеспрямований самоаналіз і коректування професійно значущих якостей особистості, підвищується відповідальність за прийняті рішення, формуються вміння прогнозу результатів, вміння вибору оптимальних програм дій» [6, с. 11]. Вважаючи, що «особистісна зрілість педагога проявляється в його здатності визначити свою зону «найближчого розвитку» в професійному плані, виділити перспективні напрями і варіанти засобів та шляхів розширення зон саморозвитку», С. Максименко визначає поняття «педагог-акмеолог» як нову якість вчителя, котра характеризується його здатністю визначити перспективи свого саморозвитку в контексті акмеологічних завдань школи і акмеологічної моделі педагога» [6, с. 12].

Отже, особистісну зрілість педагога можна розуміти як самостійність і відповідальність за прийняття життєвих і професійних рішень (вибір цілей і завдань навчання, вибір навчального матеріалу, технологій і методів, критеріїв оцінки результатів, способів співпраці і стилю спілкування з дітьми і з колегами тощо); здатність визначити свою зону найближчого професійного розвитку та особистісного зростання, перспективні напрями і варіанти розширення зон саморозвитку.

Вершиною особистісної зрілості В. Максимова називає духовну зрілість (життєву мудрість, «усвідомлення необхідності жити і працювати по совісті і творити добро, нести любов дітям; домінування вищих духовних потреб і цінностей у структурі ціннісної свідомості педагога, що регулює його поведінку і діяльність, досягненню якої може сприяти формування професійної компетентності та психолого-валеологічна грамотність фахівця» [6, с. 13].

З точки зору Н. Нікітіної, «духовність є не що інше, як система вищих потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій людини, в яких висловлено її ставлення до світу і самої себе» [16, с. 66].

Отже, виступаючи як родові поняття в цілісному розвитку педагога, духовна зрілість відображає внутрішню сутність людини і проявляється в показниках його особистісної та професійної зрілості.

Професійну зрілість педагога визначає готовність фахівця до творчої діяльності, яка спирається на професійну компетентність, педагогічну майстерність, гуманістичну спрямованість особистості педагога та його стійку мотивацію педагогічної діяльності.

Отже, професіоналізм в системі вищевказаних дефініцій (професійна зрілість, особистісна зрілість, духовна зрілість) виступає у якості реалізації в професійній діяльності творчого аспекту фахівця на оптимальному рівні.

«Акмеологічна позиція вчителя, – вважає Н. Полетаєва, – формується «на «перетині» процесів духовного, особистісного та професійного розвитку» [17, с. 41].

Вищевказане поняття вчителя В. Максимова тлумачить як «показник акмеологічного розвитку фахівця в процесі неперервної педагогічної освіти, тобто цілісний професійний розвиток як спеціаліста, як особистості та як духовно зрілої людини; самовдосконалення, саморозвиток у професійному, особистісному і духовному аспектах; зростання самосвідомості, рефлексії педагогічної діяльності і професійної поведінки педагога як суб'єкта професійної діяльності» [6, с. 14].

З точки зору Н. Кузьміної, у процесі професійного зростання «акмеологічна позиція вчителя

стимулює розвиток рівнів продуктивності його педагогічної діяльності: від репродуктивного рівня до системно-моделюючого знання і системно-моделюючого розвитку особистості» [18, с. 27].

Розглядаючи означену дефініцію в якості орієнтації педагога на розвиток особистої творчої діяльності й досягнення високих результатів своєї педагогічної праці, Н. Полетаєва уважає, що означені процеси спонукають фахівця до «постійного пошуку нових розвиваючих технологій навчання, до освоєння нових способів, відходу від стереотипів у професійній діяльності, до об'єктивної самооцінки і рефлексії» [17, с. 41].

Значну роль у формуванні нової (акмеологічної) професійної позиції вчителя відіграє інноваційна діяльність, що спирається на психологічну закономірність досягнення успіху в «зоні найближчого розвитку» [19, с. 11], де реалізуються здібності до творчості і творення нового. Установки «можна навчити кожного і можна забезпечити розвиток кожного» спонукають учителя-акмеолога до постійного пошуку нових розвиваючих технологій навчання. Однак збільшення рівня домагань фахівця є доцільним лише за умови пропорційного росту його досягнень у творчості. Перевищення розумних меж можливого загрожує появі у вчителя внутрішніх конфліктів і стресів на ґрунті незадоволеності роботою. Загальний професійний успіх забезпечується спрямуванням його мотивації досягнень на різні види діяльності, взаємодоповнюючі одна одну.

Спираючись на А. Кириченко, показниками професійної майстерності творчого вчителя з акмеологічною позицією, з нашої точки зору, можна назвати усвідомлення вчителем необхідності розвитку професійної майстерності як мети цілісного зростання фахівця; відмову від авторитарних методів у навчанні; застосування в професійній діяльності принципів «акмеологічного впливу», а саме: «принципу визначення мети, принципу попереднього вивчення об'єкта навчання, принципу опори на мотивацію учня, принципу інформаційно-методичної адекватності, принципу комплексності подання навчального матеріалу, принципу оптимальності використання форм і засобів, принципу зворотного зв'язку, валеологічний принцип» [20, с. 27]; подолання пасивності учнів шляхом оволодіння й використання методів, прийомів і форм взаємодії, які стимулюють активність і розкривають творчий потенціал особистості учня; цілісність власного світобачення з позицій загальнолюдських моральних цінностей, заміна ситуативної поведінки вчителя на концептуальну.

Отже, професійна майстерність вчителя є якістю і його професійної діяльності, і якістю особистості. Акмеологічна категорія як взаємо-

дія показників професіоналізму віддзеркалюється у професійній позиції педагога, і, навпаки – акмеологічна позиція вчителя підвищує якість його педагогічної діяльності та стимулює не тільки особистісне зростання професійної майстерності, а й якість освіти в цілому.

Таким чином, акмеологічний підхід до процесу розвитку професійної майстерності вчителя в системі післядипломної освіти є об'єктивною потребою освітньої практики у творчому професіоналі з вираженою суб'єктною позицією, активністю, готовністю і здатністю до саморозвитку, самореалізації, яка гальмується установками на регламентацію та уніфікацію середовища, що продовжують існувати в системі післядипломної освіти педагогічних кадрів. Реалізація означеного процесу, з нашої точки зору, надасть можливість перевести педагогічну діяльність вчителя з режиму функціонування до розвитку, що сприятиме не тільки значному підвищенню її якості, а й визначенню пізнавальних мотивів фахівця систематизуючими, переходу постійного пізнання у його внутрішню потребу, творчого переосмислення дійсності – у якість провідного. З нашої точки зору, зростання професійної майстерності вчителя в системі післядипломної освіти на основі акмеологічного підходу дозволяє кумулювати ефекти особистісного та професійного зростання фахівця, розвивати творчий потенціал спеціаліста, продовжувати період творчої діяльності педагога та його життєвого успіху.

Вектор подальших наукових розвідок щодо акмеологічного резерву модернізації освіти, на нашу думку, доцільно спрямовувати на визначення профільних акме-траєкторій для можливості підготовки спеціалістів, здатних не тільки використовувати інноваційні технології, а й генерувати нові ідеї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мишагина О. М. Акмеологические технологии преодоления негативных стереотипов у студентов младших курсов в процессе профессиональной подготовки : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. психол. наук : спец. 19.00.13 / О. М. Мишагина. – Шуя, 2006. – 20 с.
2. Беспалько В. П. Не час міняти стратегію освіти? / В. П. Беспалько // Педагогіка. – 2001. – № 9. – С. 87–95.
3. Захарченко Е. Ю. Педагогическая культура и культурно-образовательная среда / Е. Ю. Захарченко // Педагогіка. – 1999. – № 3. – С. 69–73.
4. Кумарин В. В. Школу спасет педагогіка, но природосообразная / В. В. Кумарин // Народное образование. – 1995. – № 5. – С. 3–10.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – [вид.

- 2-е, допов. й виправ.]. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
6. Максимова В. Н. Акмеология: новое качество образования / В. Н. Максимова // Завуч. – 2004. – № 3. – С. 3–23.
 7. Акмеология [Электронный ресурс] // Википедия. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Акмеология>.
 8. Деркач А. Акмеология : учебное пособие / А. Деркач, В. Зазыкин. – СПб. : Питер, 2003. – 256 с.
 9. Кузьмина Н. В. Акмеология – новый этап развития петербургской научной школы психологов Б. Г. Ананьева / Н. В. Кузьмина // Акмеология: методология, методы и технологии : материалы науч. сессии, посвященной 75-летию чл.-кор. РАО, президента МААН Н. В. Кузьминой / под общей ред. А. А. Деркача. – М. : РАГС, 1998. – 230 с.
 10. Барбіна Є. С. Провідні принципи формування професійної майстерності в майбутніх учителів музики і художньої культури / Є. С. Барбіна, К. О. Щедролосоєва // Гуманітарні науки. – 2007. – № 2. – С. 24–31.
 11. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человеческого знания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 1997. – 380 с.
 12. Соловьев И. О. Развитие профессионала в акмеологической среде : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. психол. наук : спец. 19.00.13 / И. О. Соловьев. – М., 2011. – 40 с.
 13. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с.
 14. Вострова М. А. Акмеологический подход педагога к управлению качеством дополнительного образования детей : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / М. А. Вострова. – СПб., 2003. – 20 с.
 15. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института ; Воронеж : НПО МОДЭК, 2004. – 752 с.
 16. Никитина Н. Н. Развитие ценностного сознания учителя / Н. Н. Никитина // Педагогика. – 2000. – № 6. – С. 65–70.
 17. Научно-практические основы валеологической педагогики / Н. М. Полегаева ; Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. – СПб., 2001. – 211 с.
 18. Кузьмина Н. В. Способности, одаренность, талант учителя: в помощь лектору / Н. В. Кузьмина. – Л. : Знание, 1985. – 32 с.
 19. Выготский Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. – М. : Смысл ; Эксмо, 2005. – 1136 с.
 20. Кириченко А. В. Акмеологическое воздействие в профессиональной деятельности: теория, методология, технология : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. психол. наук : спец. 19.00.13 / А. В. Кириченко. – М., 1999. – 40 с.